

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

UNIVERZITA
KONŠTANTÍNA
FILOZOFA
V NITRE

Prax v centre
odborovej didaktiky,
odborová didaktika
v centre praktickej
prípravy

INOVATÍVNE TRENDY V ODBOROVÝCH DIDAKTIKÁCH

Prepojenie teórie a praxe
výučbových stratégií
kritického a tvorivého
myslenia

Nitra 2019

Jana DUCHOVIČOVÁ
Dominika HOŠOVÁ
Rebeka Štefánia
KOLEŇÁKOVÁ (Ed.)

ISBN 978-80-558-1408-7
EAN 9788055814087

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**Jana DUCHOVIČOVÁ - Dominika HOŠOVÁ - Rebeka Štefánia
KOLEŇÁKOVÁ
(Eds.)**

**INOVATÍVNE TRENDY V ODBOROVÝCH
DIDAKTIKÁCH**
**Prepojenie teórie a praxe výučbových stratégií
kritického a tvorivého myslenia**

Zborník štúdií z medzinárodnej vedeckej konferencie

NITRA 2019

*Zborník štúdií z medzinárodnej vedeckej konferencie schválený Edičnou komisiou
Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre*

*Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy
č. APVV-15-0368“.*

**Prax v centre
odborovej didaktiky,
odborová didaktika
v centre praktickej
prípravy**

Názov:

INOVATÍVNE TRENDY V ODBOROVÝCH DIDAKTIKÁCH

Prepojenie teórie a praxe výučbových stratégií kritického a tvorivého myslenia

Zborník štúdií z medzinárodnej vedeckej konferencie

Editori:

doc. PaedDr. Jana Duchovičová, PhD.

Mgr. Dominika Hošová

Mgr. Rebeka Štefánia Kolečáková

Recenzenti:

prof. PhDr. Martin Bílek, Ph.D.

doc. PaedDr. Juraj Komora, PhD.

Cover design: Mgr. Rebeka Štefánia Kolečáková

Technická úprava: Mgr. Rebeka Štefánia Kolečáková

Vydavateľ: Pedagogická fakulta UKF v Nitre

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-558-1408-7

EAN 9788055814087

Text neprešiel jazykovou korektúrou. Za jazykovú stránku a obsahovú stránku jednotlivých štúdií zodpovedajú autori.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľov práv.

OBSAH

ÚVOD	10
PEDAGOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY ROZVOJA KRITICKÉHO MYSLENIA ŽIAKOV	11
SÚČASNOSŤ A PERSPEKTÍVY DIDAKTIKY	12
Erich Petlák	
UČITEĽ AKO AKTÉR INOVÁCIÍ	20
Alena Hašková	
INTUITÍVNA RODIČOVSKÁ DIDAKTIKA A UČENIE SA DIEŤAŤA RANÉHO VEKU	25
Viera Kurincová	
MATEMATICKÁ FORMULA, GRAF A VERBÁLNA REPREZENTÁCIA OBJEKTU	30
Iveta Markechová, Hana Stúpalová	
KRITICKÉ MYSLENIE A ETICKÁ VÝCHOVA	35
Barbora Baďurová	
METÓDA WHOLE BRAIN TEACHING V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ	40
Monika Homolová	
ROZVÍJANIE PODNIKATEĽSKÝCH KOMPETENCIÍ ŽIAKOV V ODBORNOM VZDELÁVANÍ	49
Tímea Šeben Zaťková	
PROJECT EDUCATION 2.0 IN ECONOMIC SUBJECTS.....	58
Peter Filo, Veronika Nekolová	
PODPORA TVORIVOSTI VO VYUČOVANÍ ODBORNÝCH PREDMETOV NA SOŠ.....	63
Eleonóra Černáková, Anna Bačková	
VYUŽITIE METÓD KRITICKÉHO MYSLENIA V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ	72
Katarína Tišťanová, Gabriela Sivaková	
MOŽNOSTI ROZVOJA KRITICKÉHO MYSLENIA S OHĽADOM NA INDIVIDUÁLNE PREFERENCIE UČENIA SA ŽIAKOV	82
Nina Kozárová, Denisa Gunišová	
HODNOTENIE PODPORY ROZVOJA STRATÉGIÍ KRITICKÉHO MYSLENIA ŠTUDENTMI UČITEĽSTVA POĎĽA MODELU R. PAULA	90
Martina Kosturková	
STRATÉGIE NA ROZVOJ HODNOTENIA V KRITICKOM MYSLENÍ A ICH VÝZNAM U BUDÚCICH UČITEĽOV	100
Soňa Grofčíková, Rebeka Štefánia Kolečáková	
POTENCIÁL FILOZOFIE PRE DETI V PODMIENKACH SLOVENSKEHO ŠKOLSTVA SO ZAMERANÍM NA ROZVÍJANIE ÚROVNE KRITICKÉHO A TVORIVÉHO MYSLENIA	106
Simona Borisová	
SEBAREGULÁCIA ŠTUDENTOV UČITEĽSTVA	110
Dominika Hošová	
TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ PROGRAMU PLAYING-2-GETHER (HRÁME SA SPOLU).....	115
Soňa Grofčíková, Anna Klimentová	
ROZVOJ KREATIVITY A SVÉBYTNOSTI V PROCESECH UČENÍ U ŽÁKA 1. ST. ZŠ.....	118
Martina Hrkalová	
PRVOUKA AKO VYUČOVACÍ PREDMET ROZVÍJAJÚCI MYSLENIE ŽIAKA	130

ÚVOD

Kritické myslenie je v súčasnosti často pretrakanou témou, ktoré je z hľadiska napredovania a úspešnej implemetácie jednotlivca do spoločnosti veľmi dôležité. Preto v príprave budúcich učiteľov považujeme identifikáciu stratégií na rozvoj kritického myslenia za základný predpoklad pre kvantitatívnu a kvalitatívnu zmenu v príprave učiteľov 21. storočia. Z toho dôvodu didaktika a najmä jej aplikovaná špecializovaná rovina odborových didaktík neustále hľadá a identifikuje stratégie kritického a tvorivého myslenia, ktorých aplikácia je možná už v praktickej pregraduálnej učiteľskej príprave najmä prostredníctvom jednotlivých druhov pedagogickej praxe.

Téma zborníka kontinuálne nadväzuje na hlavnú myšlienku zborníka „*Inovatívne trendy v odborových didaktikách*“ (2018), ktorá v kontexte požiadaviek praxe vznikla z transdisciplinárnej diskusie odborníkov z radov komunity odborových didaktikov prírodovedných, spoločenskovedných, umelecko-výchovných, výchovných a jazykových predmetov, pedagógov a psychológov o problematike kritického a tvorivého myslenia, ktorí sú združení, resp. spolupracujú s riešiteľmi výskumného projektu APVV 15-0368 Prax v centre odborej didaktiky, odborová didaktika v Centre praktickej prípravy. Riešený projekt v nadväznosti na vyššie uvedené implementuje v sebe oblasť profesijnej prípravy prostredníctvom reflektovanej pedagogickej praxe a psychodidaktické kompetencie učiteľa pre realizáciu adaptívnych vyučovacích postupov medzi procesmi učenia sa žiaka a procesmi vyučovania s akcentom na výstavbu poznania žiaka. Učiteľ sa aplikáciou adaptívnych stratégií (stratégií uplatňujúcich kognitívne orientovaný prístup pre rozvoj kritického a tvorivého myslenia žiakov) stáva aparátom kognitívnej zmeny, pretože posúva dôraz z predmetu učenia na proces učenia.

Ústrednou myšlienkou zborníka je identifikácia stratégií rozvíjajúcich kritické a tvorivé myslenie a prezentácia najnovších zistení odborovo-didaktických výskumov a skúseností z aplikácie stratégií kritického a tvorivého myslenia v pedagogickej praxi. Zdrojom pre vymedzenie stratégií rozvoja kritického a tvorivého myslenia je vymedzenie konštruktívnej roviny kritického a tvorivého myslenia a dôkazy o tom, že zručnosti kriticky myslieť je možné vo výchovnovzdelávacom procese priamo ovplyvňovať. Zručnosť kriticky myslieť je autormi štúdií vnímaná ako cesta k dobrému životu. Efektívne učenie zamerané na osvojenie si zručnosti kriticky myslieť dáva jednotlivcovi najlepšiu nádej na úspešný život, ako postulujú kľúčové tézy v mnohých dokumentoch deklarovaných potrieb celoživotného učenia sa alebo vzdelávania. Základným pilierom školy a formálnej edukácie vôbec je učiteľ, z čoho logicky vyplýva požiadavka na zmenu prípravy budúcich učiteľov. Cieľom riešiteľov a autorov jednotlivých štúdií je vybaviť učiteľov psychodidaktickými kompetenciami tak, aby boli schopní realizovať kognitívne orientované vyučovanie. Psychodidaktické kompetencie sú v riešenom projekte ponímané ako schopnosti a zručnosti učiteľa psychodidakticky spracovať učivo a riadiť vyučovanie so zámerom rozvíjania kognitívnych a metakognitívnych procesov žiakov a ich aplikácie do praxe, realizovať vyučovacie stratégie a aktivity hodnotenia, ktoré majú potenciál významne prispieť k rozvoju všetkých osobnostných a kognitívnych charakteristík žiaka.

Cieľom zborníka je vytvoriť priestor pre prezentáciu teoretického a empirického ukotvenia problematiky rozvíjania kritického myslenia z pohľadu jednotlivých odborových didaktík prírodovedných, spoločenskovedných, umelecko-výchovných, výchovných, jazykových predmetov. Reflexiu praxe slovenského školstva a vízie pre vzdelávanie v 21. storočí v kontexte kritického a tvorivého myslenia a výzvy pre orientáciu odborových didaktík reprezentujú významné osobnosti pedagogických vied, konkr. doc. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D., prof. PhDr. Ľubomír Held, CSc., prof. doc. PaedDr. Zuzana Kováčová, PhD., PaedDr. Ľubomíra Valovičová, PhD., Ing. Zuzana Tkáčová a ďalší.

Zborník taktiež obsahuje aplikačnú a implementačnú zložku rozvoja tvorivého a kritického myslenia v edukačnom procese, v podobe námetov praktických workshopov orientovaných na tvorivý výtvarný rozvoj žiaka a tiež využitie divadla „*Fórum*“ v edukačnom procese.

Veríme, že čitateľ nájde v publikácii vhodnú teoretickú i metodickú inšpiráciu pre rozvíjanie kritického a tvorivého myslenia v podmienkach základných a stredných škôl.

doc. PaedDr. Jana Duchovičová, PhD.

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ PROGRAMU PLAYING-2-GETHER (HRÁME SA SPOLU)

Soňa Grofčíková, Anna Klimentová

Katedra pedagogiky, PF UKF v Nitre, sgrofcikova@ukf.sk, aklimentova@ukf.sk (SR)

Abstrakt

Playing-2-gether (P2G) je intervenčný a prevenčný program určený pre materské školy. Hlavnou myšlienkou je vytvorenie pozitívnej emocionálnej väzby medzi učiteľom a dieťaťom s problémovým správaním, zlepšenie kvality interakcie učiteľ - dieťa. Senzitívny prístup učiteľa a aplikovanie jednotlivých intervenčných postupov vedie k zlepšeniu správania sa dieťaťa, schopnosti socializovať sa do skupiny, byť akceptovaný v skupine a v neposlednom rade prináša benefity aj pre samotného učiteľa v podobe väčšej profesionalizácie a zlepšenia mäkkých zručností. Tento program bol vytvorený na KU Leuven a UC Leuven Limburg v Belgicku (Vancraeyveldt a kol., 2015) a priniesol požadované výsledky. V rámci projektu Erasmus+, číslo 2017-1-SK01-KA201-035321 s názvom Playing-2-gether: Teacher sensitivity as a basis for inclusion in preschool, realizujeme jednotlivé ciele, ktoré vedú k zostaveniu adaptovaného programu na slovenské podmienky a k jeho šíreniu pomocou vytvoreného široko-dostupného online nástroja pre učiteľov materských škôl v praxi ako i pre študentov študijného odboru predškolská a elementárna pedagogika. V príspevku riešime teoretické východiská programu, ktorý je postavený na teórii vzťahovej väzby (Pianta et al., 2003; Driscoll, Pianta, 2010) a teórii učenia sa (Cowan, Sheridan, 2009; Fearon a kol., 2010). Hra ako najefektívnejší spôsob učenia sa v predškolskom veku má v programe výsostné postavenie, prostredníctvom vzťahovej hry (relationship game) a pravidlami riadenej hry (rule game) sa realizujú všetky činnosti, v ktorých si učiteľ vytvára 5 základných požadovaných zručností vedúcich k zlepšeniu problémového správania dieťaťa v prostredí materskej školy.

Kľúčové slová: P2G, teória vzťahovej väzby, teória učenia sa, senzitivita učiteľa, problémové správanie dieťaťa, interakcia, hra.

1 ÚVOD

Európske inštitúcie ako Európska komisia, Rada Európy, vychádzajúc z rôznych medzinárodne záväzných dokumentov, zdôrazňujú nutnosť zabezpečovať a poskytovať kvalitné vzdelávanie deťom v ranom veku s akcentom na právo na vzdelávanie pre všetky deti v bežných školách, triedach bez ohľadu na ich schopnosti, zdravotné postihnutie, či znevýhodnenie, s využitím takých metód a prostriedkov, ktoré riešia rôznorodú potrebu všetkých. Vzhľadom k novým spoločenským výzvam, ktoré súvisia s rastúcou rozmanitosťou v Európe sa čoraz viac hovorí o podpore a rešpektovaní rozdielov a boji proti diskriminácii. Tomuto trendu je nutné prispôbovať aj vzdelávanie v rannom veku. Riešený projekt sa explicitne zameriava na zvyšovanie kvality vzdelávania v predškolskom veku (P2G ako preventívny program) a na rizikové skupiny detí osobitne (P2G ako intervenčný program). Kladie si za cieľ zvyšovať profesionalizáciu učiteľa prostredníctvom zlepšovania jeho zručností, ktoré vedú k jeho senzitívnemu prístupu k deťom. Spilt a kol. (2012) zistili, že senzitivita učiteľa je dôležitá nielen v socio-emočnom vývine dieťaťa, ale aj v jeho neskoršom akademickom úspechu. Zároveň senzitivita učiteľa má kompenzačné účinky na rozvoj rizikových detí a ich sociálne začleňovanie sa (Sabol, Pianta, 2012). Ďalším cieľom je prostredníctvom programu P2G podporovať inklúziu detí v predškolskom veku, ktoré sú z rôznych príčin vyčleňované (deti cudzincov, migrantov, z marginalizovaných skupín, sociálne znevýhodnené, zdravotne znevýhodnené, s problémami v správaní atď.).

2 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

V programe P2G je pozornosť orientovaná na deti, ktorých správanie v ranom veku možno označiť za problémové z rôznych i vyššie uvedených príčin. Ide o správanie, ktoré je rušivé, škodlivé pre ostatné deti v skupine, napr. hyperaktívne, neposlušné, odporujúce a vzdorovité, agresívne a ubližujúce iným, sebe, či odmietavé správanie. Vancraeyveldt a kol. (2015) zdôrazňujú, že takéto správanie môže predikovať neskoršiu neschopnosť prispôbovať sa a viesť k poruchám správania sa, školskej neúspešnosti, či mentálnym poruchám. Aby sme dokázali problémovému správaniu predchádzať alebo ho eliminovať je dôležité poznať faktory spojené so stálosťou a tvárnosťou takéhoto správania u detí predškolského veku. Okrem interakcie rodič – dieťa, aj interakcia učiteľ - dieťa je čoraz viac považovaná za významný faktor

prostredia, ktorý ovplyvňuje schopnosť dieťaťa prispôbovať sa v správaní (Pianta a kol., 2003). V programe P2G nejde o špeciálno-pedagogické diagnostikovanie dieťaťa. Posudzovanie správania ako problémového je otázkou schopnosti učiteľa pripustiť si, že s nejakým dieťaťom má problém a príčina môže byť práve v konkrétnej interakcii učiteľ – dieťa. Belgický program P2G bol vytvorený pre deti v predškolskom veku, ktoré vykazujú relatívne vysokú úroveň externalizácie problémového správania sa a pre učiteľov, ktorí si zlepšujú mäkké zručnosti v interakciách s dieťaťom prostredníctvom hrových činností (učiteľovo riadenie správania sa).

Interakcia učiteľ – dieťa je vysvetľovaná prostredníctvom teórie vzťahovej väzby (attachment theory). Feason a kol. (2010) na základe metaanalýzy tvrdia, že vytvorenie bezpečného puta s najbližšími vychovávateľmi je dôležité, podporuje detský vývin a predchádza sa tak problémom s adjustáciou vo všeobecnosti a konkrétne vonkajším prejavom problémového správania sa. Blízkosť a bezpečie v rámci interakcie vedie k zvýšeniu kvality vzťahu medzi učiteľom a dieťaťom. Napriek tomu, že tento vzťah je časovo obmedzený, predsa len učiteľ je v interakcii s dieťaťom minimálne jeden školský rok a vytvára si s ním istú vzťahovú väzbu, ktorej kvalita ovplyvňuje schopnosť dieťaťa prispôbovať sa prostrediu v triede a cítiť sa bezpečne. Konflikty vyplývajú z odporu a disharmónie v neistých interakciách s učiteľom a bolo dokázané, že blízkosť učiteľa s dieťaťom zmierňuje a kompenzuje vývoj problémového správania sa (Verschueren, Koomen, 2012). Pri budovaní kvalitného vzťahu zohráva učiteľova senzitivita kľúčovú úlohu. Aby bol učiteľ citlivý na potreby dieťaťa, musí správne pozorovať, popisovať a označovať pocity dieťaťa, čo sa deje prostredníctvom hrových aktivít centrovanych na dieťa (Driscoll, Pianta, 2010).

Ďalším východiskom programu je teória učenia sa, zameriavajúca sa na interakciu a jej význam vo vývine správania sa dieťaťa. Ide o teóriu inštrumentálneho podmieňovania, ktorá zdôrazňuje predchádzajúce a následné správanie ako cieľ pre zmenu správania. Cowan a Sheridan (2009) pracujú s ABC modelom, ktorý pomáha ozrejmiť význam ľudských reakcií na nepriazeň okolností, alebo inými slovami pomáha vysvetliť našu odozvu na stres a nešťastie. Písmeno A (adversity, nepriazeň) vypovedá o danej situácii, udalosti. Písmeno B (belief, presvedčenie) zodpovedá vlastnému vysvetleniu prečo sa situácia, udalosť stala. Písmeno C (consequences, dôsledky) popisuje následné pocity a prejavy správania sa, ktoré sú zapríčinené našim predchádzajúcim presvedčením. Vancraeyveldt a kol. (2015), vychádzajúc z vyššie uvedeného, píše, že nastavením takých podmienok, v ktorých je pravdepodobné, že príde k požadovanému správaniu (predchádzajúca manipulácia) a posilnením správania, ak sa vyskytne (následná manipulácia), sa môžu zvýšiť prípady želaného správania sa dieťaťa. Podľa autorov výskum ukázal účinnosť učiteľových techník manažovania správania v lepšej adjustácii a v znížení problémového správania sa dieťaťa, napr. jasným stanovením požiadaviek, očakávaní a pravidiel a ich odmeňovaním. Technikami manažovania správania sa rozumejú odmeny v podobe chválenia, vyzdvihovania želaného správania sa, ako aj popis pocitov dieťaťa. Na druhej strane sa potvrdil aj predpoklad, že ak učiteľ využíva nevhodné techniky manažovania správania ako napr. tvrdá, prísna korekcia, kritika, tak to vedie k zvýšeniu problémového správania sa dieťa v podobe napr. väčšieho vzdoru, hnevu, neposlušnosti, či agresivity. P2G program pomáha budovať a zlepšovať učiteľove techniky manažovania správania dieťaťa, tie sa premietajú do mäkkých zručností, ktoré sú v programe označené ako imitácia, pozorovanie, pomenovanie pocitov dieťaťa, uvedomovanie si vzťahových potrieb dieťaťa, popis hrových činností dieťaťa. Program je postavený na dvoch komponentoch, vzťahovej väzbe zacielenej na zlepšenie kvality vzťahu vychovávateľ – dieťa; a teórii učenia, ktorá zlepšuje účinnosť učiteľových techník manažovania správania dieťaťa. Oba komponenty sú vzájomne prepojené a závislé.

Program P2G sa skladá z dvoch šesťtýždňových cyklov, kedy sa pracuje s vybraným dieťaťom individuálne a realizuje sa to mimo spoločných, triednych edukačných aktivít. Oba cykly sa zameriavajú na citlivú interakciu učiteľ – dieťa, ale z rôznych aspektov. V prvom, pri upevňovaní vzťahovej väzby sa dôraz kladie na vzťahové hry riadené dieťaťom vedúce k vytvoreniu emocionálneho puta, blízkosti a otvorenosti. V druhom, na techniky manažovania správania vybraného dieťaťa prostredníctvom riadených hier učiteľom. Sedenia sa konajú dvakrát týždenne, približne 15 minút. Vzťahové hry (relationship-games) sú riadené dieťaťom, učiteľ napodobňuje a popisuje aktivitu, ktorú robí dieťa a prejavuje mu pochopenie. Začína to pozorovaním toho, čo robí dieťa počas hry, následne učiteľ opakuje po dieťati, imituje ho pričom slovné upriamuje pozornosť na činnosť, popisuje aktivitu a snaží sa pomenovať pocity dieťaťa v danom momente, poskytuje mu prijatie, akceptáciu prostredníctvom citlivého vnímania danej situácie. Predpokladom je, že ak sa učiteľ cíti komfortne v tejto základnej technike, vie brať do úvahy vzťahové potreby dieťaťa a nechá sa dieťaťom viesť. Ak učiteľ cíti, že dieťa má ťažkosti s vyjadrením svojich pocitov, môže ich častejšie pomenovať a dať priestor emóciám dieťaťa. Interakcia učiteľ – dieťa sa tak stáva viac centrovaná na potreby dieťa ako na učiteľa (Pianta, Hamre, 2001). Riadené hry (rule-games) sú usmerňované učiteľom, ten využíva techniky na zvýšenie žiaduceho správania sa dieťaťa a redukciu problémového správania sa. Medzi takéto postupy môžeme zaradiť poskytovanie jasných príkazov; prezentovanie pravidiel dobrého (žiaduceho) správania sa; zavedenie piktogramov, ktoré upozorňujú dieťa, aby sa správalo vhodne a

odmeňovanie dieťaťa za dobré správanie (Cowan, Sheridan, 2009). Ak pretrváva nevhodné správanie dieťaťa, učiteľ môže použiť aj tzv. „oddychový čas“ (time-out), ale je dôležité, aby atmosféra zostala pozitívna. V rámci nášho projektu vznikajú videá dobrej praxe, ktoré zobrazujú jednotlivé zručnosti učiteľa priamo v hrových činnostiach a vytvárajú prípadovú štúdiu jedného dieťaťa. Takéto videá sa tvoria aj v partnerských inštitúciách zapojených do projektu, čo prináša širší pohľad na uplatnenie programu P2G v rôznych kontextoch viacerých európskych krajín, čo zároveň považujeme za pridanú hodnotu tohto programu.

3 ZÁVER

Príspevok orientoval pozornosť na teoretické východiská programu P2G, ktorý možno aplikovať v predškolských zariadeniach ako intervenčný alebo preventívny program smerujúci k vytvoreniu pozitívnej, inkluzívnej klímy v triede prostredníctvom citlivej interakcie učiteľ - dieťa v hrových činnostiach. P2G si stanovuje za cieľ redukovat' konflikty v interakcii učiteľ - dieťa a znižovat' prejavy nevhodného správania sa dieťaťa v skupine, zvyšovat' jeho prirodzenú adjustáciu na sociálne prostredie, v ktorom sa pohybuje. K vytvoreniu programu P2G viedli výzvy a trendy načrtnuté Európskou úniou, ktoré poukazujú na to, že každé dieťa má právo na lepšiu kvalitu výchovy a vzdelávania v bežných podmienkach materských škôl.

POĎAKOVANIE

Príspevok je súčasťou projektu Erasmus+, výzva KA201 - Strategické partnerstvá pre školské vzdelávanie. Názov projektu je Playing-2-gether: Teacher sensitivity as a basis for inclusion in preschool, číslo 2017-1-SK01-KA201-035321.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- COWAN, R.J., SHERIDAN, S.M. 2009. Evidence-based approaches to working with children with disruptive behavior. In *The handbook of school psychology*. NY: Wiley, pp. 569-590.
- DRISCOLL, K. C., PIANTA, R. C. 2010. Banking time in Head Start: Early efficacy of an intervention designed to promote supportive teacher-child relationships. *Early Education and Development*, vol. 21, pp. 38-64, 2010. Doi:10.1080/10409280802657449.
- FEARON, R.P., BAKERMANS-KRANENBURG, M.J., VAN IJZENDOORN, M.H., LAPSLEY, A.M., ROISMAN, G.I. 2010. The Significance of Insecure Attachment and Disorganization in the Development of Children's Externalizing Behavior: A Meta-Analytic Study. *Child Development*, vol. 81, pp. 435-456., 2010. Doi: 10.1111/j.1467-8624.2009.01405.x
- GROFČÍKOVÁ, S., KLIMENTOVA, A. 2018. Playing-2-gether: Teacher sensitivity as a basis for inclusion in preschool (P2G). *Pedagogika.sk.*, vol. 9, no. 4, pp. 232-235, 2018.
- PIANTA, R.C., HAMRE, B.K. 2001. Students, teachers, and relationship support (STARS): User's guide. Lutz, FL: Psychological Assessment Resources.
- PIANTA, R.C., HAMRE, B.K., STUHLMAN, M. 2003. Relationships between teachers and children. In *Handbook of psychology*, vol 7: Educational psychology. NY: Wiley, pp. 199-234.
- SABOL, T.J., PIANTA, R.C. 2012. Recent trends in research on teacher-child relationships. *Attachment and Human Development*, vol. 14, no. 3, pp. 213-231, 2012. Doi:10.1080/14616734.2012.672262
- SPILT, J.L., KOOMEN, H.M.Y., THIJS, J.T. 2011. Teacher wellbeing: The importance of teacher-student relationships. *Educational Psychology Review*, vol. 23, pp. 457-477, 2011. Doi: 10.1007/s10648-011-9170-y
- VANCRAEYVELDT, C., VERSCHUEREN, K., WOUTERS, S., VAN CRAEYEVELT, S., VAN DEN NOORTGATE, W., COLPIN, H. 2015. Improving teacher-child relationships and teacher-rated behavioral adjustment amongst externalizing preschoolers: Effects of a two-component intervention. *Journal of Abnormal Child Psychology*, vol. 43, pp. 243-257. Doi: 10.1007/s10802-014-9892-7.
- VERSCHUEREN, K., KOOMEN, H.M.Y. 2012. Teacher-child relationships from an attachment perspective. *Attachment and Human Development*, no. 14, pp. 205-211. Doi: 10.1080/14616734.2012.672260.

ISBN 978-80-558-1408-7

EAN 9788055814087